

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

איש לרעהו

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל

רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402 טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש כט אדר-א תשע"ד: הדלקת נרות: ירושלים 5:00 תל-אביב: 5:15 חיפה: 5:06 מוצאי שבת: ירושלים: 6:14 תל-אביב: 6:15 חיפה: 6:14 ר"ת: 6:54

פרשת פקודי

והייתם נקיים

"אילו הייתי מברכה
בלחש"...

כאשר אירס בעל החתם סופר את בנו
הכתב סופר עם בתו של אחד מנגידי
פרשבורג, נתברר לו שהנערה נסחפה
ברוח התקופה ומאסה בבית של תורה.
או-אז ניתק החתם סופר את קשר
התנאים, והנערה בחרה להנשא לבחור
עשיר.

כאשר עמדה הנערה להנשא עם
אותו בחור עשיר, הזמין אביה את
החתם סופר, שהיה רב בעיר, לסדר את
הקידושין...

הלך החתם סופר, כמנהג ישראל
לכסות את פני הכלה. והמנהג היה שהרב
אומר בלחש פסוקי ברכה. והנה לתדהמת
כולם פתח החתם סופר וברך את הכלה
בקול רם לאזני הנוכחים: "אחותינו,
את היי לאלפי רבבה" וכך המשיך את
הברכות כולן.

שאלו את החתם סופר מה ראה על
ככה ששינה כאן ממקומות אחרים וברך
את הכלה בקול!!

השיב החתם סופר: "יודע אני שנערה
זו תענש בגלל ניתוק הקשר ועל בחירתה
הקלוקלת. על כן, אילו הייתי מברכה
בלחש היו מרננים ואמרים שקללתי
אותה. לכן הרמתי קולי שהכל ישמעו
ברכתי..."

לא ארכו הימים והחתם סופר התבקש
לסדר לאותו זוג את גט הפיטורין, וישבה
האשה גלמודה כל ימיה...

חוט המשולש החדש - הגדת חת"ס

על מעשי האדם להיות טהורים ונקיים מכל חשד
גם בעיני הבריות!

נלמד מהפסוק: "אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על
פי משה" (פרק לח-כא)

וכתב בעל הטורים "מלא וי"ו שפקד לכל שש מאות אלף שלא יחשדוהו שלקח מן
הכסף". ואמרו חז"ל: למה עשה חשבון הרי הקב"ה מאמינו שנאמר (במדבר יב-ז)
"בכל ביתי נאמן הוא" ומשה נותן חשבון? אלא מפני ששמע ליצני הדור שהיו משיחין
אחריו שנאמר "ויהי כצאת משה וגו' והביטו אחרי משה". היו חושדין בו כי נתעשר
משום שנתמנה על כספי מלאכת המשכן. כששמע כן אמר, חייכם, משנגמרה מלאכת
המשכן אני נותן לכם חשבון. כיוון שנגמרה אמר להם "אלה פקודי המשכן" (מדרש
תנחומא ומד"ר שמות נא-ו). "מכאן ילמד כל אדם" - כותב השל"ה הק' - "להיות נקי
מישראל בקל וחומר ממשה רבינו ע"ה".

מצינו שתיקנו חז"ל כמה וכמה תקנות לגבאי צדקה, שלא יביאו עצמם לידי חשד
בהם. כדוגמת מה שמבואר בגמרא (בבא בתרא ח.ו) שאינם רשאים לפרוש זה מזה
[כאשר הצדקה נגבית בשנים] באופן שלא יראו שניהם כאחד, מפני החשד, שלא
יאמרו זה הגובה יחידי בדעתו לגנוב (רש"י). ואעפ"י שגבאי הצדקה נאמן אפילו
יחידי. אך מכיון שפירש יחידי הרי זה מביא לידי חשד מאחר שעשה שלא כדין. (עפ"י
הט"ז).

או למשל: אם מצא גבאי הצדקה מעות בשוק, אל יתנם לתוך כיסו, אלא יכניסם
לתוך ארנקי של צדקה, וכשיבוא לביתו ישלם. כדי שלא יאמרו מעות של צדקה הוא
גונב.

כתב הגאון רבי עזריה פיג'ו זצ"ל (בספרו בינה לעתים): הבריחה מחשדן של
הבריות, אין ספק שהיא דבר ראוי ומתקבל אצל השכל, כי יגונה מאוד ויהיה בזוי
ושפל בעיני האנשים, כשיתן מקום שיחשבו עליו רעה. גם יגיעו לו מזה נזק והפסד.
ומפני כך יתרחק האדם מהיות נחשד. על כן אמר כי לא זו הדרך להתרחק מן החשד
בעבור אלו הסיבות ודומיהן, אבל העיקר הוא כי לא טוב בעיני ה' היות האדם נחשד
מהבריות, והוא יתברך מצוה ומזהיר מלגרום עליו חשדא, ומצד זה להיות מוזהר על
ככה ממנו יתברך, ולבלתי עבור על רצונו צריך לברוח מן החשד.

ויהיה זה אצלו כעין מה ששומר מצוות השי"ת וכמו שמשתדל לצאת ידי חובתו עם
בוראו, כן צריך שיצא ידי הבריות ויתרחק מהיותו נחשד בהם עכ"ד.

הטעם שצריך האדם להשמר כל כך מלבוא לידי חשד בעיני הבריות, כותב המהר"ל
זצ"ל (בנתיבות עולם), משום שגורם שם רע לעצמו, ובעל שם רע מחלל עצמו וכבודו,
וזהו הפחיתות הגדולה ביותר! ואפילו אם זה שקר, שהרי מכל מקום יש לו שם רע אצל
אחרים. וגדול הוא ענין השם.

החזקת לומדי תורה

זכות גדולה להיות שותף בהחזקת ותמיכת לומדי תורה!

נלמד מהפסוק: "בקע לגולגולת מחצית השקל... לצקת את אדני הקודש" (פרק לח-כו, כז)

וכתב החפץ חיים (ע"ת): ציוה הקב"ה לעשות מן הנדבות הללו האדנים, שעליהם יעמוד גוף המשכן, והוא כדי שיהיה לכל ישראל חלק בזה. וכן הדין עם הלומדים את התורה וההמחזיקים אותה, כזה כן זה, מסייעים לקיום העולם ושניהם שותפים בזה.

כשהעשירים לא תומכים בלומדי התורה – עיירות נתלשות ממקומן

אמרו חז"ל (הקדמת איכה רבתי): אם ראית עיירות נתלשות ממקומן, דע שלא החזיקו בשכר סופרים ובשכר משנים? וביאר **החפץ חיים** ענין זה (בספרו **זכור למרים** - פרק טז):

ידוע שהכלכלה מתנהלת בשיתוף פעולה בין בעלי ההון לבעלי המלאכה. כשמברך השי"ת את הבריות בשפע פרנסה וכלכלה, אזי מתפרנסים הם זה מזה, שבעלי הממון מחזיקים את המפעל המעסיק פועלים, פקידים ומנהלי חשבונות, וכל זמן שהמפעל מתרחב ומשגשג יש בו ברכה והצלחה לכולם, העשיר מתעשר עוד יותר, ופועליו משתכרים בכבוד ומתפרנסים ברווחה. אבל אם העשיר הדלדל וירד מנכסיו ונאלץ לסגור את המפעל, מוצאים עצמם הפועלים בלא מקור פרנסה ונאלצים לחפש מקום עבודה. ואם קורה כך אצל כל עשירי המקום, נמצא המקום כולו נתלש ממקומו.

כל האמור, מוצאים אנו במחזיקי התורה ולומדיה. שהרי כל בריאת העולם היתה בשביל התורה, כנאמר, "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי" (ירמיה לג-כה), ובעצם כל קיום העולם מותנה בקיום התורה, כמו שאמרו חז"ל (שבת פח). שתנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית, אם מקבלים ישראל את התורה התקיימו ואם לאו יחזירו לתוהו ובוהו.

נמצא לפי"ז שהתורה מעניקה חיים לעולם, ועל כך אומרים "וחיי עולם נטע בתוכנו". ולכאורה קשה: איך אומרים כן כל ישראל, והרי חלק גדול בעם אינם יודעים את התורה?

אלא האמת היא - אומר הח"ח - שהשי"ת יודע שא"א שאומה שלימה תעסוק רק בתורה לפיכך בחלוקת הארץ שחילק לכל אחד מהשבטים חלקו, רמז לנו על שבט יששכר וזבולן שיששכר תהיה תשוקתו רק לתורה כנאמר "יששכר חמור גרם"... וממנו יצאו ראשי סנהדראות ומורי הוראה לכל ישראל. ואילו זבולן "לחוף ימים ישכון"... ויעבוד במסחר ולא יקבע עצמו רק לתורה.

על כן הסכימו ביניהם שבט יששכר יעסוק בתורה בתמידות וזבולן יחזיקו ויפרנסו בכל מה שנוקק. וזה דוגמת העשיר המחזיק את המפעל והפועלים העובדים בו ומתפרנסים ברווחה, והכל נהנים מפירותיו. אבל אם לא יחזיקו בלומדי התורה (בשכר סופרים ומשנים) הרי הם כאותו עשיר שהפסיק תשלומי פועליו. והמפעל נסגר למגינת לב כולם. והעירייה נתלשה ממקומה.

על כן - מפטיר הח"ח - גם בימינו צריך לנהוג בשותפיו יששכר וזבולן. שאף כי אמנם חיוב לימוד התורה או חוב על כל יהודי, מכל מקום מי שאינו יודע ללמוד או שהוא טרוד מאד בעסקי פרנסתו וקשה לו ללמוד בעצמו, מחויב להחזיק בידי לומדי התורה ויהא נחשב כאילו למד בעצמו (כפי שנפסק בשו"ע יו"ד רמז-א).

ההצלה היחידה לקיום היהדות הם הישיבות והכוללים!

מטעם זה, טרחו גדולי ישראל לדורותיהם להקים ישיבות ומבצרי תורה בכל אתר ואתר. ואף כתתו רגליהם, ממדינה למדינה ומעיר לעיר, לבתי נדיבים כדי לשתפם בזכויות החזקת לומדי התורה, כי הם שידעו היטב ש"אין ישראל אומה אלא בתורתה" וכל זכות קיומנו אינו אלא מכח התורה בלבד.

ואף גם זאת, עוד בטרם היות ישראל לעם, בעת ירידתם למצרים, שלח יעקב את יהודה לפניו - "להורות לפניו גושנה" (בראשית מו-כח), ופירשו חז"ל: "לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה". כי על כן, זהו הבסיס האיתן לכל התיישבות שהיא מאז ומעולם.

ועל כן, כמה נצטער אותו צדיק, החפץ חיים, על שנתמעטו התומכים בלומדי התורה בדור האחרון וכמו שהתאונן בשיחתו הנוקבת (באסיפות היסוד של "ועד הישיבות"): "והנה לדאבונינו מעט מאוד מספר הלומדים את התורה בזמנינו. כמו כן נתמעט מספרם של מחזיקי התורה בדורינו מפני עצת היצר, אשר כל מגמתו לדבר על לב המחזיקים לבל יתמכו בידי הלומדים..."

הפסוק שצריך לזכור...

באחד מביקוריו של המהר"ם שפירא **מלובלין** זצ"ל, אצל היהודים העשירים לצורך מגבית למען ישיבתו, שאל אחד מהם: מדוע מקים כבוד תורתו בנין רחב ומשוכלל לתפארת, בשביל בני ישיבתו. והרי משנה מפורשת באבות: "פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל"? **השיב** לו מהר"ם שפירא: נאמר במשלי "עבד לווה לאיש מלוה". ומאידך נאמר בתורה: "לא תשכב בעבוטו כי עני הוא". והרי שני פסוקים אלו הם תרתי דסתרי!:

אלא התרוץ הוא שאת הפסוק הראשון צריך הלווה לזכור, ואילו על המלוה מוטל לזכור את הפסוק השני. כך הדין גם כלפי אותה משנה שהזכרת. את האמרה "פת במלח תאכל" חייב לזכור אותו בחור הלומד תורה. אבל התומכים בישיבות, מן הדין שיזכרו פסוק אחר בו נאמר: "עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר"...

ניצוצות אור המאיר

לתת לתורה עצמה...

פעם שוחח הגאון **רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי** זצ"ל עם הגאון **רבי אלחנן וסרמן** זצ"ל, ומתוך הדברים הבין רבי אלחנן כי יש לרבי חיים עוזר סכום של אלף דולר, אותו קיבל עבור חלוקה למען החזקת תורה, לאחר זמן שלח רבי אלחנן שליח לרבי חיים עוזר כדי לקבל את הכסף עבור החזקת הישיבה.

קיבל רבי חיים עוזר את השליח ומסר לו חמש מאות דולר בלבד למען ישיבתו של רבי אלחנן. תמה השליח: והרי רבי אלחנן אמר שאקבל אלף דולר?

השיב רבי חיים עוזר: "אכן כן, היה אמנם ברשותי אלף דולר שניתנו לי עבור החזקת תורה, ועל כן נתתי חמש מאות להגרי"ז **סלוביציין** שהוא התורה עצמה... ואת החמש מאות הנוספים הנני נותן לטובת הישיבה של רבי אלחנן..."

כפי ה"מתנת ידו" כך הברכה!

חיבה יתירה נודעה **מכ"ק האדמו"ר מגור** - **רבי שמחה בונם** זצ"ל להעניק מכספו ביד נדיבה למען החזקת תורה ולומדיה. הוא פעל רבות כדי להתרים למען קיום הישיבות הקדושות וכוללי האברכים.

שוקד היה האדמו"ר לאלף בינה את נדיבי העם, כי בנותנם תרומות לצדקה, הם בעצם נוטלים ולא נותנים. הרווח כולו שלהם. וכך פירש את הפסוק "איש כמתנת ידו כברכת ה' אלוקיך אשר נתן לך": כפי ה"מתנת ידו" כך היא "ברכת ה' אלוקיך אשר נתן לך"! **לבם של ישראל**

המשך בעמוד הבא

המשך "החזקת לומדי תורה"

"אם בני התורה ייצאו לעבוד ירדו הגבירים מנכסיהם"...

סיפר הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל: פעם עליתי אל אחד הגבירים העשירים כדי להתריומו למוסדות תורה ולתמיכה והחזקת תלמידי חכמים העמלים בלימוד התורה יומם ולילה.

סירב העשיר לבקשתי החציף פנים והפטיר: "מדוע עלי לתמוך בהם? שיצאו לעבוד!" השבתי לו על אתר: "אם הם יצאו לעבוד, תרד אתה מנכסך!"

נבהל העשיר ולא הבין מה שייכות זה לזה. הסברתי לו: "ודאי אתה יודע את דברי הגמרא, שבכל יום יוצאת בת קול מהר חורב ואומרת, כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בניי". נענה ראשו בחיוב שאכן יודע הוא.

המשכתי להסביר: "ויש לי שאלה בגמרא זו. מדוע יוצאת אותה בת קול מהר חורב? מדוע אינה יוצאת מן השמים כמו במקרים רבים שיצאה בת קול משמים!?"

שאלתי ומיד תרצתי: "אבל יש עוד משנה במסכת אבות (פ"ו מ"ב): בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת: אוי להם לבריות מעלבונה של תורה!" מהו עלבונה של תורה?

"אגיז לך מה הוא עלבונה של תורה: העלבון הוא שכל העולם כולו ניזון בשביל לומדיה! השפע זורם בגינם לכיסייהם של הגבירים והנגידים, ואילו הם מניחים ללומדי התורה להיות ניזונים בקב חרובין"...

והגדת

ובלבד לסייע לאברכים עניים...

הגה"צ רבי יוסף עדס זצ"ל (מראשי ישיבת פורת יוסף) היה אוסף כל יום בבוקר מעות בכותל המערבי תוך כדי השפלת כבודו, ובלבד שיוכל לסייע לאברכים עניים, ליתומים ואלמנות, חתנים וכלות. ואכן הצליח לסייע בממדים גדולים מאד.

פעם שאלו אותו: הכיצד רב גדול כמוהו, ישפיל עצמו לאסוף כסף בכותל, הלא אין זה ראוי לכבודו? השיב הרב עדס: יש אברכים הולכים עם נעלים קרועות, ואני אחוס על כבודי!!

חכם מנחם מנשה

"כדאי להתבזות בשביל התורה"...

בשנת תרצ"ז הגיע הגאון רבי אלחנן וסרמן לבלגיה כדי לערוך מגבית עבור ישיבתו "אהל תורה". הוא ביקש מאחד התלמידי חכמים בעיר שיצטרף אליו לביקורי בית אצל אנשי הקהילה. ואולם אותו תלמיד חכם התלבט מאד אם להענות לבקשת רבי אלחנן, מכיון שלא ניסה מימיו לעסוק בפעולות מעין אלו. הוא חשש אף מעלבונות ובזיונות שעלול לספוג מהגבירים.

אמר לו רבי אלחנן: "להוי ידוע למר כי אם גורלכם לספוג בזיונות, הרי יבואו הבזיונות לתוך ביתו מכל מקום, מאשתו או משכניו, ובשום פנים לא יוכל להמלט מהם. אם כן, הרי מוטב שיוכל לתלות שבאו עליו הבזיונות - אם יבואו - בגלל התורה. כדאית היא התורה להתבזות בשבילה"...

אור אלחנן

דברים מאלפים כתב הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי - הסטייפלער זצ"ל במעלתם הנשגבה של התומכים והמחזיקים בלומדי התורה (מובא בקריינא דאגרתא - אגרת מב) וכה כתב:

"כי לא כימים הראשונים הימים האלה בדורינו הלזה דור יתום והרוס בעוה"ר. כי בעוה"ר היהדות בוער ונדרס מכל צד רח"ל, והפריקת עול הוא נורא כל כך כמו הגויים רח"ל. ומתברכים בלבבם כי בשרירות לבם ילכו"...

"וההצלה היחידה שיש עדיין בידנו לכבות את שריפת התורה היא הישיבות והכוללים. שתלמיד שנתן מבחר שנות נעוריו ללימוד התורה נחקק היהדות בלבבו להמשיך שרשרת היהדות לו ולבניו. ובוודאי בזמננו אין לך דבר גדול וקדוש יותר מהחזקת הישיבות הכוללים. והתומך בהם נקרא אוהבו וידידו של הקב"ה וזכותו רב ועצום מאד שאין לשער" עכ"ל.

בכינוס רבנים מטעם "ועד הישיבות" (שהתאסף בתל אביב בט' שבט תש"ב) נשא הרב מפוניבז' - הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל את המשא המרכזי ובתוך דבריו המאלפים, הכריז:

"לא לישיבות הקדושות אורבת סכנה בתנאים הקשים, כי קול התורה לא יפסוק מהן אפילו במצב החמור ביותר, אבל סכנה היא לציבור הרחב שאינו יודע להעריך כראוי את חשיבות לימוד התורה בימים טרופים כאלה. סכנה היא לכולנו כאשר איננו מתמסרים בכל ליבנו ונפשנו לגדל את הדורות העתידיים, לתורה ויראת שמים.

המשיך הרב מפוניבז' ואמר: "עלינו לזכור כי עמלי תורה אינם יכולים להזקק לשום אומנות או עיסוק אחר כדי להתפרנס. הציבור הוא שמחוייב לפרנסם. "נמשלה התורה כאש" אמרו חז"ל. כל חומר שבעולם ניתן להפוך אותו לנוזל מימי, לפחות למהול אותו במים. רק את האש אי אפשר לזווג עם המים בשום צורה שהיא. אף הישיבות הקדושות, אש התורה אצורה בהם אי אפשר לערבב בהן אפילו שמץ של ענין זר מחוץ ללימוד התורה"...

מעלתו וזכותו של המתרים להחזקת לומדי התורה

פעמים רבות שומעים אנו "תלונות" היוצאות מפיהם של בעלי הון למיניהם: מדוע עליהם לתמוך ולסייע ביד לומדי התורה המקדישים את כל חייהם ללימוד התורה, "שיצאו לעבוד ולא יפילו עצמם על אחרים" למען האמת זו טענה ישנה שטוענים העשירים כנגד העניים, מדוע צריכים אנו להעניק מכספינו לעניים הנחשלים "שיתאמצו קצת וילכו לעבוד ולא שיחיו על חשבון אחרים"...

אך האמת היא, כפי שהסביר החפץ חיים (בספרו עה"ת - מעשי למלך): הרי אמרו חז"ל שקודם ביאת האדם לעולם מכריזים על פלוני שיהיה עשיר ועל אלמוני שיהיה עני, ובהתאם לכרוז זה, מעניקים לזה המיועד להיות עשיר מלא חופנים זריזות שלא ישקוט ולא ינוח ולא יכבד עליו לאסוף ולצבור הון. ואילו על זה שהכריזו שיהיה עני נותנים לו כובד באברים ועצלות, עד אשר יבחר לאכול פת חרבה ובלבד שלא לטרות. ולכן דוקא החרוצים בעלי הממון צריכים לחמול על העני ולהשתתף בצערו וגורלו. עכ"ד הח"ח.

על אחת כמה וכמה כשהעשיר תומך במי שמנדבת ליבו ומגודל נפשו הסיר מעליו את כל תענוגות העולם הזה וקיבל על עצמו עול תורה בשלימות, ובזה מקיים את העולם ומזכה את התומך בו בשכר העצום של לימוד התורה, כאמור. הרי אין לו לעשיר עיסקה מוצלחת יותר, בעולם הזה, מאשר שותפות זו.

לאור האמור, נבין עד כמה גדולה ונשגבה זכותו של המתרים לצורכי צדקה והחזקת לומדי התורה. וכמו שכתב החפץ חיים (בספרו אהבת חסד ח"ב פרק טז): ראה כמה כוחו [של המעשה לצדקה] גדול, שיש לו זכות בכל פרוטה ופרוטה שהוא גובה, ולמעלה נקראת המצוה על שמו גם כן. ומלבד זה, הלא הוא גם כן מזכה הרבים, שעל ידי מקיימים ישראל כמה מאות מצוות בשנה.

וידוע מה דאיתא באבות (פה-יח): "כל המזכה את הרבים, אין חטא בא על ידו"... ואפילו אם הוא בעצמו, אין לו יכולת ליתן לצדקה וחסד, רק במה שמזרז לאחרים ליתן, גם כן מתברך מאת ה' עבור זה כדאיתא בתוספתא דפאה פרק ג.

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

"זברכך בכל אשר תעשה..." / הרב נפתלי וינברג

ואני סבור שמה שהם אמרו היה 'תירוץ' או שהם טעו. מי ברא את בני האדם? הקב"ה! והוא זה שקבע **שלא ראוי שאדם יטיל את עצמו על הציבור**. הסדר התורני לרוב בני אדם המתמסרים לתורה אך אינם שמחים בחלקם ומסתפקים במועט הוא: "בזעת אפיך תאכל לחם" הוי אומר השתדלות. אך לא שפלוני יקיים את "בזעת אפיו" כדי שאתה תאכל לחם... זו היא שיטת רבי ישמעאל (תורה ודרך ארץ). וזו שיטה מקובלת מדורי דורות, השתדלות מחד ובטחון בה' מאידך. [ואיננו מדברים על אלו שמקבלים עליהם עול תורה לגמרי שאז מעבירים מהם עול דרך ארץ וזכו שמלאכתם נעשית ע"י אחרים].

ברור לכל, שכל זה מצד המקבל אבל מצד הנותן בוודאי שהוא חייב לתמוך בנזקקים ולומדי תורה, או ע"י גבאי צדקה וראשי ישיבות המכירים את הנזקקים ולומדי התורה, כאמור לעיל.

יצאתי מגדרי לכתוב על הנושא משום שבכל שבוע אני נתקל בפנים חדשות, של אנשים צעירים ובריאים שנוטשים את לימודם מפני שאולי שמעו מחבריהם שכדאי לעסוק בקבצנות.

* * *

מילה נוספת לגבי המצב הכלכלי.

הבצורת שמאפיינת את החורף הנוכחי, לצד הבצורת הכלכלית שמאפיינת את השנים האחרונות אינן בעיות מקומיות. מה שמתרחש בארץ ישראל הוא רק "דוגמית" למתרחש בארצות רבות בעולם. מספר מדינות לקו בבצורת מה שגורם לעלייה במחירי היבולים הדלים.

ארצות הברית של אמריקה היא כבר מזמן לא מקום בו צומח כסף על העצים. המסקנה שהגעתי אליה על בסיס ניתוח המידע אודות כלכלת ארה"ב היא שהממשלה מעדיפה להסתיר מהאזרחים את הנתונים האמיתיים - רק כדי למנוע פאניקה ומהומות! החסר עדיין לא ניכר על שולחנם של העשירים ומעמד הביניים, אך עם כל כסף שבעולם לא ניתן לרכוש מוצר שלא צמח או כשהכסף עצמו כבר אינו עובר לסוחר - כך שמדובר כאן בשאלה של זמן בלבד עד שגם הם יחוו בחסר.

* * *

איך אפשר לשרוד את הזמנים הקשים? בכל התפתחות מוטל עלינו לזכור מה הם היסודות שהחזיקו את עם ישראל משך אלפי שנים, אותם יסודות שהקב"ה ציווה עלינו אודותם ובזכותם אנו חיים וקיימים והם: תורה, ביטחון, אמונה, גמילות חסדים, ישרות והקפדה מיוחדת על אהבת ישראל ועניינים שבין אדם לחברו - כלשונו הנפלא של **הרא"ש**, בתחילת מסכת פאה: "כי הקב"ה חפץ במצוות יותר שיעשה גם בהם רצון הבריות מבמצוות שבין אדם לקונו". ובכל המצבים הקשים בעוונותינו הרבים נמשך לשרוד את חבלי משיח בעז"ה בכבוד ותוך כדי קידוש שם שמים.

יהי רצון שבזכות חודש אדר שהשנה זכינו בו בכפליים, ובזכות השמחה שמאפיינת זמנים אלו, תתבטלנה כל הגזרות הרעות ולא יאחר מחודש ניסן נזכה לראות בגאולה - אך כדי שזה יתממש עלינו לפעול בכיוון!

שמעתי שלאחרונה הורה כ"ק אדמו"ר **מבעלזא** שליט"א לחסידיו כך: מי שמתעתד ללמוד כמה שנים ואחר כך, לכשתתרחב המשפחה, לצאת לעבוד רשאי לצאת פעמיים בשבוע בשעות אחרי הצהריים ללמוד מקצוע. המטרה: שבזמן אמת כבר יהי לו בסיס במה להתחיל.

אם לאו הלאו ימצא את עצמו מול מצב בו הוא נזקק לכסף קיומי באופן מיידי, אך בלא כל הכשרה. במקרה שכזה האפשרויות הן שתיים, או שלא ימצא עבודה או שייאלץ להתפשר על עבודה קשה ולא משתלמת. גם אם השמועה איננה מדויקת הרעיון כשלעצמו ראוי לשבח. כי הרי כל אחד הרי מבין את הבעיות שנוצרות מחוסר פרנסה, לפיכך חשוב להיות בבחינת 'חכם הרואה את הנולד'.

הוראה זו מבטאת מבט של מנהיג, עצה טובה וקיומית שמוכיחה שדואג לחסידיו ויש להם על מי לסמוך.

אך יש גם ציבור גדול של אברכי כולל בעלי אמונה ובטחון (ובהם גם רבים מחסידות בעלזא), שאינם מתעתדים לעבוד כלל - גם אם יגיעו למצב של פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועושים זאת עפ"י הוראת רבותיהם גדולי התורה - להם ייאמר: כל הכבוד לכם! הקב"ה יצליח דרככם, אתם יחידי סגולה וכבוד גדול לעם ישראל שיש לנו צדיקים כאלו. ברוך הגבר אשר יבטח בהשם!

* * *

אמנם, בל יחשוב אדם שישנה דרך ביניים בין שתי הקצוות הללו - זו שנקראת בלשון העם: "**שְׁנָאָר**" (קבצנות). את האפשרות הזו חשוב למחוק מן הלכסיקון, ויפה שעה אחת קודם!

כמובן איננו מדברים על גבאי צדקה ומשולחים שהיו בכל הדורות מתרימים להחזקת לומדי התורה או צדקה לעניים שמצוה גדולה היא אשרי חלקם ורב שכרם כדברי חז"ל: "גדול המעשה יותר מן העושה".

דברינו אמורים על אלו שבמקום ללמוד, מוצאים שיטה חדשה להתפרנס בה והיא ה"שְׁנָאָר" להסתובב כל יום בבתי כנסת כשיטה! להקיש על דלתות כדרך חיים! מדובר בנוהג מבוזא שלא מתקבל על הדעת ולא פעם אף גובל בחילול השם. איזו תבונה מונחת בהחלטה שלא להתפרנס עצמאית אלא להטיל עצמו על הציבור? זה שמקבל על עצמו את ה'פת במלח תאכל', טבעי שמשתדל גם לקיים את ה'שונא מתנות יחיה', ויחיה בשמחה ממה שיש לו, שהרי הוא בחר בדרך הזו וידע מראש שיצטרך לחיות בדוחק.

פגשתי שניים כאלו לפני ימים מספר. שאלתי אותם בעדינות; אתם שניכם נראים אנשים מכובדים. כיצד אתם רואים את עתידכם הכלכלי בעוד חמש שנים? בעוד עשר שנים? האם גם אז התכונן הוא להתדפק על הדלתות - כפי שיש נוהגים כל ימי חייהם? מדוע שלא תעבדו בפרנסה המכבדת את בעליה?

הראשון הציג לי כדוגמה סיפור של חבר שלו שעובד קשה אך מזה כחצי שנה(!) שלא מקבל משכורת - נו, אז האם כדאי לעבוד? השני הציג כדוגמה סיפור של חבר שדווקא מקבל משכורת אך היא ממש לא מספיקה לחיים - נו, אז האם כדאי לעבוד?